

УКРАЇНА (Рівень 2)

Уряд України не у повному обсязі дотримується мінімальних стандартів у сфері подолання такого явища, як торгівля людьми, проте докладає для цього значні зусилля. Незважаючи на документально доведений вплив пандемії COVID-19 на здатність влади на протидію торгівлі людьми, уряд в цілому провів більшу роботу в цьому напрямі порівняно з попереднім звітним періодом: отже, Україна залишилася на Рівні 2. Ця робота включала розслідування серед більшої кількості осіб, підозрюваних у торгівлі людьми, виділення у державному бюджеті набагато більших коштів на заходи з протидії торгівлі людьми та покращення допуску до ідентифікаційної документації, а також офіційну реєстрацію вразливих верств населення. Крім того, уряд вживав заходи для попередження торгівлі дітьми та зменшення повторної травматизації дітей-жертв у процесі кримінального судочинства. Однак держава не виконує мінімальних стандартів у декількох основних сферах. Відповідні органи визнали винними меншу кількість осіб, які займаються торгівлею людьми, а більшість засуджених осіб, які займаються торгівлею людьми, змогли уникнути ув'язнення, ймовірно через недооцінення судьями тяжкості злочинів у сфері торгівлі людьми, через укорінені стереотипи стосовно того, що саме є торгівлею людьми, а також через корупцію. Така м'яка позиція щодо винесення реальних вироків призводить до послаблення вироку як засобу стримування, неадекватно відображає характер злочину та підриває масштабну роботу у сфері боротьби з торгівлею людьми. Не меншає кількість випадків співучасті державних службовців у торгівлі людьми. Протягом звітного періоду було розпочато розслідування проти двох державних службовців, які, ймовірно, брали співучасть у торгівлі людьми. Вже п'ятий рік поспіль жодну особу так і не було засуджено. Держава офіційно встановив набагато менше жертв у 2021 році аніж у 2020, тоді як міжнародні організації й надалі встановлюють набагато більше жертв ніж уряд, підкреслюючи неадекватну роботу держави зі встановлення жертв та подальшу відсутність довіри у здатність органів влади захистити жертву або допомогти їй. Оглядачі підкреслюють неефективну координацію та впровадження принципів боротьби з торгівлею людьми, а неурядові організації продовжують знаходити системні недоліки у запровадженні Національного механізму взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи в сфері протидії ТЛ на регіональному рівні.

ОСНОВНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ: Встановлення більшої кількості жертв та надання офіційного статусу більшій кількості жертв для забезпечення можливості використання ними своїх прав, передбачених законодавством у сфері боротьби з торгівлею людьми, та внесення змін до порядку надання статусу жертви, що має на меті зменшення навантаження на жертву стосовно самовизначення та надання чутливої інформації. * Посилення розслідувань та судового переслідування за наслідками скоєння злочинів у сфері торгівлі людьми і покарання осіб, засуджених за торгівлю людьми значними термінами ув'язнення. * Поглиблення роботи щодо розслідування, судового переслідування та засудження державних службовців, які є можливими співучасниками злочинів у сфері боротьби з торгівлею людьми відповідно до нормативних правових актів із питань боротьби з торгівлею людьми. * Створення та заповнення посади Національного координатора, який керував би роботою з координування та запровадження принципів боротьби з торгівлею людьми. * Проведення додаткової поглибленої підготовки з питань Національного механізму взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи в сфері протидії ТЛ для державних службовців на місцях та постачальників послуг у рамках процесу децентралізації з метою мінімізації зривів роботи зі встановлення, направлення для отримання послуг та надання допомоги жертвам торгівлі людьми. * Посилення захисту

працівників шляхом заборони комісій (плати) за працевлаштування, які стягуються з працівників кадровими агенціями, а також забезпечення сплати відповідних комісій за працевлаштування виключно працедавцями. * Додаткове навчання для представників правоохоронних органів, прокуратури та суддів із питань розслідування та судового переслідування справ із торгівлею людьми (зокрема, що стосується примусової праці), застосування підходу, що передбачає орієнтованість на жертву та інформованість про можливість травмування, а також стосовно таких питань, як порядок збирання доказів без використання свідчень жертв. * Розширення доступу жертв до правової допомоги в рамках кримінального процесу та покращення можливостей жертв отримувати відшкодування за рішенням суду у кримінальних справах, а також компенсації у цивільних провадженнях. * Збільшення державного фінансування роботи у сфері боротьби з торгівлею людьми, зокрема фінансування для місцевих громад. * Додаткове навчання для державних службовців із питань встановлення жертви, зокрема активний пошук випадків торгівлі людьми для трудової експлуатації, а також пошук вразливих верств населення, таких як жінки, що надають сексуальні послуги за гроші, випадків торгівлі дітьми для сексуальної експлуатації, експлуатації іноземних робітників-мігрантів та внутрішньо переміщених осіб (ВПО). * Посилення розслідувань правоохоронними органами та судового переслідування кадрових агенцій, що займаються шахрайською діяльністю.

СУДОВЕ ПЕРЕСЛІДУВАННЯ

Держава продовжує ведення правоохоронної роботи. Відповідно до статті 149 Кримінального кодексу, торгівля людьми з метою сексуальної та трудової експлуатації криміналізовані, і за такі дії передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на термін від трьох до восьми років, що стало достатньо суворим покаранням, а стосовно торгівлі людьми з метою сексуальної експлуатації – співмірним із покараннями за інші тяжкі злочини, такі як зґвалтування. У 2021 році правоохоронні органи розслідували 222 справи, пов'язані з торгівлею людьми, тобто більше ніж у 2020 році, коли було розслідувано 203 справи. До цієї кількості увійшли 85 нових справ, пов'язаних із торгівлею людьми з метою примусової праці, з яких 54 справи було порушено за примусове втягнення до злочинної діяльності. За даними міжнародної організації, спричинені пандемією обмеження на подорожі змінили і тактику залучення жертв трафікерами, а також моделі експлуатації жертв, що, зі свого боку, обмежило можливості правоохоронних органів виявляти такі випадки. У 2021 році компетентні органи порушили справи проти 101 особи, підозрюваної у скоєнні злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми, тоді як у 2020 році було порушено 51 справу з невідомою кількістю відповідачів. У 2021 році компетентні органи винесли обвинувальні вироки 24 особам, що займалися торгівлею людьми порівняно з 29 у 2020 році та 35 у 2019 році. З 24 осіб, засуджених за торгівлю людьми у 2021 році, лише п'ять (21 відсоток) отримали реальні терміни ув'язнення, усі тривалістю від 5 до 10 років; дев'ятнадцять осіб, засуджених за торгівлю людьми, отримали умовний термін. Ця ситуація нагадувала 2020 рік, коли суди винесли вироки з реальним терміном відбування покарання лише у 17 відсотках випадків визнання осіб винними у торгівлі людьми. Оглядачі зазначають, що багато суддів недооцінюють тяжкість злочинів у сфері торгівлі людьми і продовжують дотримуватися вкорінених стереотипів стосовно того, що саме вважається торгівлею людьми, тоді як деякі судді займаються корупційною діяльністю. Така м'яка позиція щодо винесення реальних вироків призводить до послаблення вироку як засобу стримування, неадекватно відображає характер злочину та підриває масштабну роботу у сфері боротьби з торгівлею людьми. За даними міжнародної організації, обмеження, пов'язані з пандемією, негативно вплинули на роботу судової системи,

затримуючи розгляд деяких справ. У рамках однієї гучної справи, що розглядалася протягом звітного періоду, правоохоронні органи заарештували ватажка та винесли заочні вирoki восьми членам організованого злочинного угруповання зі східної частини України, яка перебуває під контролем Росії: зазначених осіб звинувачено в експлуатації незаконно затриманих місцевих жителів для примусової праці на підтримку військової діяльності підпорядкованих Росії збройних формувань. Компетентні органи співпрацюють з іноземними урядами під час проведення численних міждержавних розслідувань, включаючи розслідування у форматі спільних слідчих груп, створених разом із Грузією, Грецією, Францією та Італією. У квітня 2021 року всі компетентні органи створили спільну слідчу групу з Грузією, Грецією та Італією з метою розслідування діяльності злочинної організації, яка шахрайським шляхом примушувала сотні громадян України незаконно переправляти морським шляхом мігрантів з Ірану, Іраку, Сирії та інших країн Близького Сходу до Європи. Компетентні органи працювали з іноземними правоохоронними органами з метою екстрадиції однієї підозрюваної у торгівлі людьми особи до Молдови та для забезпечення екстрадиції з території Кіпру до України ще однієї підозрюваної у торгівлі людьми особи. Було внесено зміни й доповнення до угоди з урядом Туреччини з метою посилення співпраці правоохоронних органів двох країн, включаючи співпрацю у сфері боротьби із торгівлею людьми.

Продовження інституційних реформ зумовило значну плінність кадрів у багатьох державних органах, зокрема в лавах Національної поліції та судової системи. На думку експертів, зазначені інституційні реформи створили тимчасові перешкоди для боротьби з торгівлею людьми, проте в цілому згадані реформи можуть покращити ситуацію, за умови, що зміни будуть належно запроваджені. Підрозділ Національної поліції, відповідальний за боротьбу з торгівлею людьми, було включено до складу Департаменту міграційної поліції (МіПол) у грудні 2020 року. Кількість працівників центрального апарату МіПол у 2021 році майже подвоїлася з 27 до 45 осіб. На думку оглядачів, багато хто з нових працівників, зарахованих до складу МіПол, а також слідчих Національної поліції не мали достатньої підготовки у сфері боротьби з торгівлею людьми. Станом на листопад 2021 року уряд повідомив про наявність біля 2000 вакансій суддів: така ситуація загострила проблему затримок у розгляді судових справ, спричинених обмеженнями внаслідок пандемії. Плінність кадрів призвела до дефіциту кваліфікованих прокурорів для здійснення нагляду над справами, пов'язаними з торгівлею людьми на регіональному рівні. Уряд, завдяки міжнародному фінансуванню та підтримці партнерів, провів численні навчальні курси для працівників правоохоронних та інших державних органів. Усі нові працівники Національної поліції пройшли підготовку у сфері боротьби з торгівлею людьми. На думку оглядачів, підрозділ Національної поліції, відповідальний за боротьбу з торгівлею людьми, використовує застарілі онлайн-інструменти розслідувань та неефективно співпрацює з іншими слідчими органами, що спеціалізуються на фінансових злочинах або кіберзлочинах, в результаті чого було втрачено низку можливостей для виявлення злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми, легалізацією доходів, отриманих незаконним шляхом, або порнографією.

Корупція залишається серйозною проблемою на рівні поліції та судової системи. Компетентні органи розслідували причетність двох депутатів місцевої ради до наймання та перевезення осіб, які належать до вразливих верств населення, до двох сільськогосподарських компаній із метою використання примусової праці. Попри те, що уряд і надалі звітує про розслідування стосовно посадових осіб, підозрюваних у співучасті в торгівлі людьми, вже п'ятий рік поспіль уряд не повідомляє про жодні обвинувальні

вироки, винесені державним службовцям за співучасть у таких злочинах. Уряд не повідомляє про перебіг розгляду гучних справ, порушених протягом попередніх років, включаючи справи проти колишнього начальника відділу боротьби з торгівлею людьми Головного управління Національної поліції в м. Києві, трьох працівників поліції – вербувальників, яких звинувачують у залученні українців до системи незаконного обігу наркотиків у Росії, та вчительку державної школи-інтернату для сиріт в Харківській області, яка намагалася продати одну зі своїх учениць.

ЗАХИСТ

Держава показала неоднорідні результати роботи із захисту жертв: попри те, що уряд передбачив набагато більше фінансування у державному бюджеті на роботу із захисту жертв та вжив заходів зі зменшення повторної травматизації дітей-жертв, було встановлено і офіційно визнано набагато меншу кількість жертв, і, відповідно, надано їм менше послуг. У 2021 році державні органи повідомили про 64 офіційно встановлених статуси жертви ТЛ. Цей статус надавав жертвам доступ до державних послуг після погодження відповідної заявки. Така кількість була меншою порівняно зі 134 офіційно встановленими жертвами у 2020 році, хоча кількість заявок зменшилася майже на 60 відсотків у 2021 році порівняно з 2020 роком. Відповідно до наданої урядом інформації, поліція встановила та направила для надання послуг 155 потенційних жертв у 2021 році (146 у 2020 році та 262 у 2019 році). Більшість із 64 офіційно встановлених жертв були чоловіками (45 осіб). Компетентні органи встановили дві жертви – дитини жіночої статі. Оглядачі підкреслили, що пандемія загострила вже відомі довгострокові проблеми зі встановленням жертви та наданням їй допомоги. Неурядові організації повідомляють про те, що державні органи майже припинили цільову активну роботу зі встановлення жертв через те, що внаслідок пандемії та обмежень, накладених через пандемію, зменшився рух людей через кордон, включаючи повернення жертв ТЛ, які експлуатувалися закордоном. Уряд повідомив про перевірку іноземних мігрантів без документів на ознаки злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми, проте оглядачі зауважили, що відповідні органи виконують таку роботу непослідовно.

Держава надає послуги, включаючи медичну, психологічну та юридичну підтримку, а також тимчасове житло для осіб, які отримали офіційний статус жертви. Уряд погодив 67 відсотків (64 з 96) заявок на надання офіційного статусу жертви у 2021 році, порівняно з 57 відсотками (134 з 235) 1435 заявок у 2020 році. Національна соціальна сервісна служба України (НССС), утворена у 2020 році, отримала функцію надання офіційного статусу жертви потенційним жертвам у травні 2021 року та почала передання місцевим громадам відповідальності за подання документів на отримання офіційного статусу жертви в рамках поточного процесу реформи децентралізації. Держава вживає заходів для вдосконалення процесу надання статусу жертви шляхом запровадження електронного реєстру жертв та створення процедури з повідомлення потенційних жертв про результати розгляду їхньої заявки. Оглядачі пов'язують зменшення кількості заявок у 2021 році з недостатньою кількістю кваліфікованих кадрів та інфраструктури у НССС, а також обмеженнями, застосованими через пандемією. Представники громадянського суспільства повідомляють про те, що уряд відхиляє високий відсоток заяв через суворі внутрішні інструкції з класифікації справ як злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми, висунення поліцією звинувачень відповідно до нормативних актів, не пов'язаних із законодавством у сфері торгівлі людьми, та вимагання державними органами додаткових доказів на підтвердження статусу жертви всупереч положенням законодавства України, включаючи підтвердження того, що жертву було визнано такою під час судового провадження або

вимагання доказів факту перетинання державного кордону. Жертви, яким не потрібні спеціалізовані послуги, можуть вирішувати не звертатися за отриманням офіційного статусу жертви, а за інформацією, наданою неурядовими організаціями, вимога щодо подання документів, внаслідок чого може розголошуватися чутлива інформація, ймовірно налякала деяких заявників і відштовхнула їх від ідеї подавати заявку. На думку міжнародної організації, пов'язані з пандемією обмеження, ймовірно, обмежили кількість заявок на отримання офіційного статусу жертви, оскільки потенційні жертви повинні подавати заявки особисто. Уряд надав офіційний статус жертви одній особі, яка утримується в місцях позбавлення волі за кордоном у 2021 році. У 2020 році таких осіб не було, а у 2019 – 40. У 2020 році уряд припинив використання спрощеної процедури подання заявок потенційними жертвами, що утримуються в місцях позбавлення волі за кордоном, включаючи анулювання вимоги щодо проходження співбесіди особисто.

Попри те, що уряд у співпраці з партнерськими організаціями проводить навчання державних службовців на місцях із питань надання ефективної допомоги потенційним жертвам, новостворені місцеві адміністративні структури все ще офіційно не увійшли до складу Національного механізму взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи в сфері протидії ТЛ, в результаті чого існує певна плутанина з функціональними обов'язками. На думку представників громадянського суспільства, на регіональному рівні все ще спостерігаються системні недоліки. Крім того, підкреслюється, що державні органи визнають низьку кількість жертв, ідентифікованих суб'єктами, що здійснюють заходи в сфері протидії ТЛ. Деякі новостворені громади (особливо невеликі громади) не мають достатньої кількості кадрів, належної інфраструктури та фінансових ресурсів для ефективного надання послуг жертвам ТЛ. Оглядачі підкреслюють, що деякі державні службовці на місцях, відповідальні за встановлення та перевірку жертв, не проходили навчання з питань боротьби з торгівлею людьми. Крім того, обмеження пов'язані з пандемією та перенаправлення фінансування на боротьбу з пандемією додатково обмежили доступ жертв ТЛ до державної допомоги. У рамках роботи зі встановлення жертв та надання більшості послуг із захисту жертв та допомоги жертвам, держава і надалі покладається на міжнародні організації та неурядові організації, що надають міжнародне спонсорське фінансування. Міжнародна організація в Україні надала допомогу 1 010 жертвам у 2021 році, порівняно із 1 680 жертвами у 2020 році. За даними міжнародних організацій, більшість (93 відсотки) встановлених ними жертв експлуатувались особами, що займаються торгівлею людьми в цілях примусової праці. Відповідно до інформації, наданої міжнародною організацією, неурядові організації встановили 102 жертви на сході України включаючи окуповані та контрольовані Росією території. Більшість жертв були внутрішньо переміщеними особами, а 98 зі 102 жертв використовувались для примусової праці.

Уряд виділив 2,03 мільйони гривень (74 350 доларів США) з державного бюджету на заходи з боротьби з торгівлею людьми у 2021 році, що значно більше ніж у 2020 році, коли ця сума склала 548 800 гривень (20 092 доларів США). Жодного фінансування не було передбачено для місцевих бюджетів у 2021 році, тоді як у 2020 році було виділено 219 220 гривень (8 020 доларів США). Законодавство України у сфері боротьби з торгівлею людьми надає особі з офіційним статусом жертви право на проживання у державному притулку, отримання психологічної допомоги, медичних послуг, консультацій із питань працевлаштування та проходження професійно-технічної підготовки, незалежно від того, чи було порушено кримінальна справа або чи співпрацювала жертва з правоохоронними органами. Держава не включила

реабілітаційний центр міжнародної організації до національної системи соціального захисту й охорони здоров'я попри попередні заяви уряду про згоду на роботу центру. Деякі жертви ТЛ отримали тимчасове житло у цьому центрі. Дорослі жертви також можуть залишатись у державних центрах психологічної і соціальної допомоги до 90 днів, з можливістю подовження цього строку, та отримувати психологічну і медичну допомогу, житло та харчування, а також юридичну і соціальну допомогу. Влада може розміщувати дітей-жертв у центрах дитячої соціально-психологічної підтримки строком до дев'яти місяців, а також надавати соціальну, медичну, психологічну, освітню, правову та іншу допомогу. Компетентні органи встановили двох дітей-жертв торгівлі людьми у 2021 році проте не повідомили про те, які послуги були надані дітям, якщо такі послуги взагалі надавались. Уряд керує 21 центром соціально-психологічної допомоги, 33 державними притулками для жертв домашнього насильства і торгівлі людьми, а також 796 центрами соціального обслуговування. Уряд вніс зміни і доповнення до Положення про центри соціально-психологічної допомоги для того, щоб жертви торгівлі людьми могли отримувати весь асортимент доступних необхідних послуг. Оглядачі зазначають, що державна допомога залишається недостатньою з огляду на потреби жертв, і що жертви надалі покладаються на неурядові організації стосовно питань отримання допомоги. Іноземні жертви володіють такими самими правами, як і громадяни України, і мають додатковий доступ до послуг перекладача, право на тимчасове перебування на законних підставах і добровільну репатріацію. Попри заявлені рівні права, спостерігачі зауважують, що деякі іноземні громадяни та члени громад, яким надаються не всі послуги, стикаються з перепонами на шляху до отримання певних послуг. Компетентні органи можуть надавати постійні дозволи на проживання іноземним жертвам, яким загрожує переслідування у випадку повернення до своєї країни походження. Іноземці мають можливість отримувати дозвіл на імміграцію після безперервного проживання на території України протягом трьох років.

Держава, часто у співпраці з міжнародними організаціями, проводить навчання для державних службовців із питань встановлення жертв та надання їм допомоги. У співпраці з міжнародною організацією в 10 областях країни уряд провів п'ять практичних занять для правоохоронних органів та службовців, які безпосередньо спілкуються з жертвами, з метою посилення співпраці серед осіб, відповідальних за боротьбу з ТЛ, в рамках розгляду справ, де існує підозра торгівлі людьми. Закон про захист свідків надає захист жертвам, проте оглядачі зауважують, що люди рідко застосовують засоби захисту. Закриті засідання та процедури дистанційного допиту і встановлення жертв – найчастіше використовувані механізми захисту свідка та жертви. Уряд не обмежує пересування жертв, але не повідомляє про те, чи надавав він особистий захист жертвам у 2021 році (у 2020 році уряд надавав 8 жертвам особистий захист і змінив персональні дані трьох свідків у рамках кримінальних проваджень). Системи надання свідчень у форматі відеоконференції, що забезпечують повне відокремлення жертв від обвинувачених, існують у 14 судах в різних областях: суд використовував ці системи 19 разів під час слухання справ, пов'язаних із торгівлею людьми у 2021 році. У 2021 році в прокуратурах були створені спеціалізовані підрозділи з розслідування справ, пов'язаних із жертвами торгівлі дітьми, і були вжиті заходи, спрямовані на уникнення повторної травматизації дітей, включаючи попередження прямого візуального контакту між жертвою та іншими учасниками справи. Крім того, уряд за допомогою міжнародної організації, відкрив декілька регіональних спеціалізованих центрів для дітей-жертв або свідків: у цих центрах фахівці проводять співбесіди з дітьми, демонструючи інформованість про травмування, а діти отримують психологічну, соціальну, юридичну та медичну допомогу, залежно від

потреби. Вже третій рік поспіль уряд не повідомляє про будь-які випадки ухвалення судами рішень виплату про відшкодування жертвам торгівлі людьми, однак міжнародна організація підтвердила, що деякі жертви отримали відшкодування за рішенням суду у 2021 році.

ЗАПОБІГАННЯ

Держава посилила роботу з попередження злочинів. Міністерство соціальної політики (МСП) і надалі очолює боротьбу з торгівлею людьми на національному та місцевому рівнях, проте оглядачі часто критикують міністерство за неефективну координацію та залучення до роботи у сфері боротьби з торгівлею людьми. Експерти зауважують, що так і не було призначено Національного координатора, який би взяв на себе обов'язки міністерства у сфері боротьби з торгівлею людьми, що призвело до послаблення керівної ролі МСП у цій сфері. У липні 2021 року уряд затвердив загальний проєкт концепції Національного плану дій на 2021-2025 роки, але до кінця звітнього періоду жодної подальшої роботи у цьому напрямі зроблено не було. МСП не опублікувало звіт про запровадження принципів боротьби з торгівлею людьми. Уряд і народні депутати створили робочу групу для розроблення та запровадження закону у сфері боротьби із сексуальною експлуатацією жінок. У листопаді 2021 року уряд видав стандартні операційні процедури стосовно роботи державної гарячої лінії, присвяченої проблемам торгівлі людьми, насильства за статевою ознакою та насильства проти дітей. Уряд не повідомив, скільки дзвінків отримала гаряча лінія у 2021 році (у 2020 році було отримано 29 344 дзвінки), а також, чи привели будь-які дзвінки до встановлення жертв або перенаправлення їх для отримання відповідних послуг (38 жертв вже було встановлено та направлено на отримання послуг у 2020 році). Місцева неурядова організація, за допомогою фінансування від міжнародних спонсорів, використовує гарячу лінію, присвячену боротьбі з торгівлею людьми та консультуванню мігрантів. У 2021 році гаряча лінія отримала 22 128 дзвінків порівняно з 22 192 дзвінками у 2020 році, 75 потенційних жертв було встановлено та перенаправлено до відповідальних місцевих органів та неурядових організацій для отримання допомоги (77 у 2020 році). Генеральна прокуратура у співпраці з партнерськими організаціями створила спеціалізовані канали на платформах соціальних мереж для спілкування з дітьми для посилення роботи з виявлення жертв, попередження торгівлі дітьми та покращення можливості спілкування з жертвами або свідками торгівлі дітьми. Держава вжила декількох заходів із метою покращення доступу до документації зі встановлення жертв та офіційної реєстрації вразливих верств населення. Відсутність документації та доступу до державних послуг було чинником ризику в системі торгівлі людьми. У грудні 2021 року вступили в силу законодавчі акти, спрямовані на прискорення та полегшення реєстрації місця проживання, що є передумовою для отримання державних послуг. Експерти вважають, що цей новий закон знизить ризик торгівлі людьми, забезпечивши визнання урядом 6 мільйонів українців із неповною реєстрацією. У квітні 2021 року уряд запустив процес визначення статусу особи без громадянства для того, щоб сприяти наданню документації, отриманню особами без громадянства і вразливими верствами населення дозволу на проживання та статусу громадянина. За оцінками міжнародної організації, в Україні нараховується 36 000 осіб без громадянства. У жовтні 2021 року уряд ухвалив нову редакцію стратегії допомоги внутрішньо переміщеним особам: стратегія передбачала надання особливої уваги питанням працевлаштування та освіти, отримання документації та інтеграцію в місцеві громади. У листопаді 2021 року уряд ухвалив нормативний акт, який дозволяє українцям, що проживають на територіях, тимчасово окупованих Росією, реєструвати своє поточне

місце проживання та отримувати документи, які посвідчують особу. Компетентні органи за підтримки неурядових організацій, міжнародних організацій та місцевих партнерів продовжують проведення численних кампаній із ознайомлення людей з їхніми правами. Такі кампанії проводяться на всій території країни, зокрема за допомогою телебачення, соціальних мереж, друкованих засобів масової інформації та публічних заходів. У грудні 2021 року Департамент міграційної поліції у співпраці з міжнародною організацією та місцевим університетом запустила чат-бот для боротьби з торгівлею людьми, що допомагає користувачам інтернету швидко знаходити інформацію про безпечне працевлаштування, навчання та подорожі, а також інформацію про те, як допомогти жертвам торгівлі людьми. Державна служба України з питань праці (надалі – Держпраці) опублікувала на своєму вебсайті рекомендації для українців, які виїжджають на роботу за кордон, включаючи інформацію про ризики торгівлі людьми.

Поліція продовжує проводити моніторинг і вивчення формальних і неформальних мереж вербувальників, включаючи компанії, що рекламують роботу за кордоном та працюють з іншими зацікавленими сторонами з метою забезпечення обізнаності про відомі схеми вербування. Міністерство економічного розвитку та торгівлі здійснює нагляд над процесом ліцензування кадрових агенцій і проводить регулярні раптові перевірки їхньої діяльності. У парламенті було зареєстровано законопроект, який забороняє кадровим агенціям змінювати розмір комісій для громадян, що шукають роботу за кордоном (до кінця звітного періоду закон не було прийнято). Інспектори праці провели 7 231 перевірок у 2021 році, порівняно з 14 803 позаплановими перевітками у 2020 році. Уряд не повідомив, чи виявили інспектори будь-яких потенційних жертв торгівлі людьми у 2021 році. У співпраці з міжнародною організацією уряд розробив дистанційну програму навчання інспекторів праці з питань боротьби з торгівлею людьми. Неурядові організації вже повідомляли, що кількість інспекторів праці є недостатньою для ефективного виконання їхніх завдань. Держпраці співпрацює з інспекторами праці Литви, зокрема публікуючи інформацію про можливості для працевлаштування, а також законодавчі вимоги до іноземних громадян у Литві на вебсайті Державної інспекції Литви з питань праці. Уряд провів певну роботу з метою зниження попиту на проституцію – Стаття 149 Кримінального кодексу України встановлює кримінальну відповідальність за вербування або контролювання жертви торгівлі людьми з метою сексуальної експлуатації, проте, на думку неурядових організацій, формулювання цього положення є досить розмитим. Уряд продовжує проводити навчання серед дипломатів із питань встановлення жертви та направлення для отримання потрібних послуг.

ХАРАКТЕРИСТИКА ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ: Як вже повідомлялося за останні 5 років, особи, які займаються торгівлею людьми, експлуатують внутрішніх та іноземних жертв в Україні. Крім того, особи, які займаються торгівлею людьми, експлуатують жертв з України за кордоном. Українські жертви експлуатуються для надання сексуальних послуг та примусової праці на території України, а також Росії, Польщі, Німеччини та інших частин країн Європи, на території Китайської Народної Республіки (КНР), Казахстану та країн Близького Сходу. Українські жертви все частіше експлуатуються на території держав-членів ЄС. Трафікери експлуатують більшість жертв для примусової праці. Також вони втягують деяких українських дітей і дорослих, які представляють вразливі верстви населення, в жебрацтво. За оцінками неурядових організацій, 10-15 представників ромської спільноти не мають документів, що посвідчують особу, тому вони не мають доступу до програм державної соціальної допомоги, що підвищує їхню вразливість до торгівлі людьми. Особи, які займаються торгівлею людьми, експлуатують невелику

кількість іноземних громадян для примусової праці на території України. Все більша кількість жертв примусової праці на території України і закордоном експлуатується в різних галузях, включаючи будівництво, промислове виробництво, сільське господарство, злочинну діяльність і жебрацтво. Особи, які займаються торгівлею людьми, змушують деяких жертв брати участь у незаконному виробництві контрафактної тютюнової продукції, організовані злочинні групи змушують деяких українських жертв займатись іншою незаконною діяльністю за кордоном. Деякі трафікери експлуатують жертв для примусової праці в реабілітаційних центрах під виглядом лікування від алкогольної чи наркотичної залежності. Пов'язані з пандемією обмеження на пересування та закриття кордонів призвели до того, що трафікери стали експлуатувати більшу кількість людей для примусової праці на території України та надання платних сексуальних послуг, здебільшого в онлайн-форматі. Особи, які займаються торгівлею людьми, полюють на некваліфікованих робітників, що проїжджають через територію України транзитом. Все більше висококваліфікованих робітників стають вразливими до трудової експлуатації. Приблизно 104 000 дітей, які проживають у державних інтернатах для сиріт, стикаються з дуже високим ризиком стати жертвою торгівлі людьми. Посадові особи декількох державних інтернатів та притулків для сиріт звинувачувались у співучасті або навмисному недбальстві в рамках справ із торгівлі неповнолітніми обох статей, які перебували під їхньою опікою, з метою сексуальної експлуатації або примусової праці.

До вторгнення Росії у 2022 році на територіях сходу України, що контролюються підпорядкованими Росії збройними формуваннями, можливості працевлаштування були обмеженими, і російські квазідержавні органи встановили обмеження на міжнародну гуманітарну допомогу, призначену для задоволення потреб цивільного населення. Внутрішньо переміщені особи, які проживають на контрольованій Росією території або на відстані до 20 км від лінії зіткнення на Донбасі, а також жителі Криму стикнулися з обмеженнями на шляху до отримання або поновлення документів, що посвідчують особу, які підвищують їхню вразливість до експлуатації. За непідтвердженими даними, підпорядковані Росії збройні формування експлуатують українців для примусової праці, зокрема на шахтах контрольованої Росією частини Донбасу. Міжнародні організації повідомляють про зміну в демографії українських жертв торгівлі людьми після початку конфлікту у 2014 році. Зокрема, жертвами все частіше стають жителі міст молодшого віку та чоловіки, які здебільшого використовуються для примусової праці та злочинної діяльності, такої як перевезення наркотиків чи в ролі кур'єрів. За наявними даними, особи, які займаються торгівлею людьми, викрадають жінок і дівчат із територій, на яких ведуться воєнні дії, для подальшої сексуальної експлуатації та примусової праці на територіях України та Росії. Особи, які займаються торгівлею людьми, шукають внутрішньо переміщених осіб та використовують деяких українців для примусової праці на території, непідконтрольній уряду, часто шляхом викрадення, завдання тортур та знущання. Ці правопорушення і вразливості, ймовірно, відбувались і після того, як Росія розпочала повномасштабне вторгнення на територію України у лютому 2022 року.

Повномасштабне вторгнення Росії на територію України змусило понад чотири мільйони людей залишити територію України у перші п'ять тижнів війни та призвело до переміщення майже 6,5 мільйонів осіб у межах території України, що становить майже чверть населення України. За оцінками експертів, 90 відсотків осіб, які виїхали з території країни, це жінки та діти, і більш ніж половина дітей України – 4,3 мільйони із 7 мільйонів – були переміщені. Ці біженці та переміщені особи є особливо вразливими до торгівлі людьми. Навіть серед осіб, які не були переміщені, війна підвищує вразливість до торгівлі

людьми. На кінець березня 2022 року, за оцінками української влади, російські війська перемістили тисячі українців до Росії, включаючи деякі віддалені регіони. За даними преси, багато з цих українців були переміщені силою. Ці громадяни є дуже вразливими до торгівлі людьми.

За неперевіреними даними, підпорядковані Росії збройні формування продовжують використовувати дітей як солдатів, інформаторів та живого щита. Підпорядковані Росії збройні формування на територіях Донбасу, контрольованих Росією, за наявними даними, використовують дітей для прямої чи опосередкованої участі у збройному конфлікті, для виконання військових обов'язків на блокпостах, як бійців та охоронців, поштарів та секретарів. Вербування дітей підпорядкованими Росії збройними формуваннями відбувається на території, що контролюються Росією та в місцях, де уряд не має можливості запровадити державні заборони на використання дітей у збройному конфлікті.